राज्यातील प्रत्येक पायाभूत विकास प्रकल्पांसाठी युनिक पायाभूत सुविधा आयडी पोर्टल (Infra ID Portal) कार्यान्वित करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
नियोजन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक: युपासु-२०२५/प्र.क्र.०७/का.१४१२
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
दिनांक : ०९ जून, २०२५.

वाचा :- १) शासन निर्णय क्रमांक: युपासु-२०२५/प्र.क्र.०७/का.१४१२, दिनांक: २४ जानेवारी, २०२५.

प्रस्तावना:-

भारतातील अग्रणी औद्योगिक राज्यांमध्ये महाराष्ट्राचा समावेश आहे. राज्यातील औद्योगिक सुविधांसाठी वाहतूक, ऊर्जा, पाणी व्यवस्थापन, ग्रामीण आणि शहरी विकास अशा विविध क्षेत्रांमध्ये पसरलेल्या पायाभूत सुविधा प्रकल्पांचे एक विस्तृत जाळे आहे. सध्याच्या व्यवस्थेमध्ये प्रत्येक विभाग स्वतंत्रपणे काम करीत असल्यामुळे त्या विभागांद्वारे विविध प्रकल्पांसाठी एकाच प्रकारच्या सुविधा निर्माण होतात. त्यामुळे शासकीय निधीचा अपव्यय होतो. सर्व पायाभूत सुविधा प्रकल्पांसाठी एकच संदर्भ बिंदू प्रदान करण्याच्या उद्देशाने दि.२ जानेवारी, २०२५ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळ बैठकीत युनिक पायाभूत सुविधा आयडीचे प्रारुप तयार करण्यासाठी उच्चस्तरीय सचिव समिती गठीत करण्याचा निर्णय घेण्यात आला. त्यानुषंगाने शासन निर्णय, दिनांक २४ जानेवारी, २०२५ अन्वये अपर मुख्य सचिव (नियोजन) यांच्या अध्यक्षतेखाली उच्चस्तरीय समिती गठीत करण्यात आली.

उच्चस्तरीय समितीचे अध्यक्ष अपर मुख्य सचिव (नियोजन) यांनी दिनांक ४ फेब्रुवारी, २०२५ रोजी झालेल्या मा. मंत्रीमंडळासमोर युनिक पायाभूत सुविधा आयडीबाबतचे सादरीकरण केले. पायाभूत विकास प्रकल्पांसाठी युनिक आयडी उपक्रम महाराष्ट्रातील पायाभूत सुविधा प्रकल्पांच्या व्यवस्थापनाचे आधुनिकीकरण करण्याच्या दिशेने एक परिवर्तनकारी पाऊल आहे. राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय भू-प्लॅटफॉर्मशी एकत्रित करून, हा उपक्रम पायाभूत सुविधा विकासात अधिक कार्यक्षमता, पारदर्शकता आणि उत्तरदायित्व (accountability) आणण्यास सहाय्यभूत ठरेल. उच्चस्तरीय समितीने केलेल्या शिफारशींनुसार राज्यातील प्रत्येक पायाभूत विकास प्रकल्पांसाठी युनिक आयडी लागू करण्यासाठी पोर्टल तयार करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

राज्यातील पायाभूत विकास कामांचे सुयोग्य नियोजन व्हावे, सुसूत्रता यावी, सर्व भागांचा समतोल विकास व्हावा व अनावश्यक खर्चात बचत व्हावी, यासाठी प्रत्येक पायाभूत विकास प्रकल्पांसाठी युनिक आयडी शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून पासून लागू करण्यात येत आहे.

याकरिता युनिक पायाभूत सुविधा पोर्टल (Infra ID portal) कार्यान्वित करण्यात आले आहे. पहिल्या टप्प्यामध्ये वर्धा जिल्ह्यामध्ये ग्रामविकास विभाग, नगर विकास विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, जलसंधारण विभाग, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग व जलसंपदा विभागाच्या पायाभूत सुविधांचा समावेश करण्यात आला आहे. सर्व विभाग व जिल्ह्यांमध्ये टप्प्याटप्प्याने पायाभूत सुविधांसाठी युनिक आयडी देण्यात येईल, उर्वरित सर्व विभाग व जिल्ह्यांमध्ये आणि सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये दिनांक १ ऑक्टोबर, २०२५ पासून पायाभूत सुविधांसाठी युनिक आयडी देणे, सुरु करणे अनिवार्य राहील.

२. **युनिक पायाभूत सुविधा आयडीची उद्दीष्टे पुढीलप्रमाणे आहेत.**

i. प्रत्येक सार्वजनिक पायाभूत सुविधेला एक डिजिटल ओळख देणे.

ii. पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी आंतर-विभागीय आणि आंतर-संस्था समन्वय वाढवणे.

iii. व्यापक नियोजन आणि अंमलबजावणीसाठी प्रधानमंत्री गति शक्ती, ग्राम मंचचित्र, भू-सडक इत्यादी राष्ट्रीय उपक्रमांशी महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र (MRSAC) द्वारे संलग्नता निर्माण करणे.

iv. प्रकल्प देखरेख आणि व्यवस्थापनाचा स्तर उंचावण्यासाठी महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र (MRSAC) सारख्या विद्यमान भौगोलिक-प्लॅटफॉर्मचा वापर करणे.

v. विविध विभागांमधील समन्वयाच्या अभावामुळे एकाच क्षेत्रात समरुप (duplicate) पायाभूत सुविधा उभारल्या जाण्याची शक्यता असते. अशा प्रकारच्या समरुप सुविधांच्या उभारणीच्या द्विरुक्तीस प्रतिबंध करणे.

vi. निधीच्या वितरणाचा समतोल राखणे, अपव्यय टाळणे.

vii. राज्यातील सर्व पायाभूत सुविधांची माहिती Public Dashboard वर प्रसिध्द करुन शासनाच्या निर्णय प्रक्रियेत, धोरणांच्या आखणीच्या कार्यपध्दतीमध्ये अधिक पारदर्शकता आणणे.

३. **युनिक पायाभूत सुविधा आयडीची वैशिष्ट्ये पुढीलप्रमाणे आहेत.**

i. प्रत्येक सार्वजनिक पायाभूत विकास सुविधा/ कामांचे जिओ टॅगिंग -

पायाभूत सुविधा पोर्टलवर लोहमार्ग, राष्ट्रीय महामार्ग, सागरी मार्ग, राज्य महामार्ग, द्रुतगती महामार्ग, उन्नत मार्ग, जिल्हा मार्ग, ग्रामीण मार्ग, पूल, इमारती, विद्यापीठ, महाविद्यालये, शाळा, अंगणवाड्या, गोदामे, शितगृहे, बंदरे, विमानतळ, जेटी, पोलीस स्टेशन, कारागृह, कारखाने, तलाव/धरण/बंधारे, जलस्रोत, पाणलोट क्षेत्र, मल:निस्सारण केंद्र, घनकचरा व्यवस्थापन प्रकल्प, logistic hub, औष्णिक विद्युत केंद्र, नवीकरणीय ऊर्जा स्रोत, विद्युत प्रकल्प,

सौर ऊर्जेवर चालणारे विद्युत संच/पंप, रुग्णालये, प्राथमिक आरोग्य केंद्र, पर्यटन सुविधा, वने/ झुडपी जंगले, कृषी उत्पादन, सिंचन प्रकल्प, सार्वजनिक शौचालय इत्यादी प्रकारच्या सर्व सार्वजनिक पायाभूत सुविधांचे जिओ टॅगिंग बिंदू, रेषा, बहुभुज स्वरुपात करण्यात येईल.

ii. एकाच ठिकाणी समान कामांच्या आयडीबाबत फ्लॅगिंग-

पायाभूत सुविधा पोर्टलवर नवीन सुविधेची नोंद त्या सुविधेच्या भौगोलिक स्थानासह व सुविधेच्या स्वरुपासह करावयाची आहे. अशी नोंद करतेवेळी त्या भौगोलिक क्षेत्रामध्ये सुविधेच्या प्रकारानुसार व निकषानुसार सदर सुविधा आधीच उपलब्ध असल्यास पोर्टलद्वारे वापरकर्त्याच्या निदर्शनास आणले जाईल. जेणेकरुन नवीन सुविधा उभारण्यापूर्वी सुविधेची आवश्यकता संबंधित विभागास तपासता येईल व कामांची द्विरुक्ती (Duplication) टाळता येईल.

iii. पारदर्शकता-

पायाभूत सुविधा पोर्टलवर सर्व प्रशासकीय विभागांच्या विविध माहितीचे स्तर उपलब्ध असतील. त्यामुळे पोर्टलचा वापर करुन माहितीवर आधारित निर्णय घेणे सुलभ व अचूक होणार आहे. यामुळे शासनाच्या संसाधनांचा उचित वापर करणे शक्य होईल.

iv. पायाभूत सुविधांची निर्मिती आणि देखभाल नियोजन-

अस्तित्वात असलेल्या पायाभूत सुविधांची उपयोगिता संपुष्टात येणार असल्यास त्या ठिकाणी नवीन सुविधा उभारणे अथवा सुविधांचे नूतनीकरण/ देखभाल करण्याबाबतचे नियोजन पोर्टलच्या आधारे सहजपणे करता येईल.

v. विविध अहवाल आणि डॅशबोर्ड-

पोर्टलवर उपलब्ध असलेल्या माहितीच्या आधारे वापरकर्ता विभागास विविध अहवालांचे स्वरुप निश्चित करता येईल. तसेच डॅशबोर्डचा उपयोग अनेक प्रकरणांमध्ये निर्णय घेण्यासाठी करता येईल.

४. **युनिक पायाभूत सुविधा आयडीची कार्यपध्दती -**

i. प्रत्येक विभागाला आणि स्थानिक स्वराज्य संस्थेला कोणत्याही पायाभूत सुविधेसाठी प्रशासकीय मान्यता देण्यापूर्वी ऑनलाइन युनिक आयडी क्रमांक मिळवावा लागेल. ज्या विभांगाच्या/स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या सुविधा Geo tagging करावयाच्या असतील त्या विभागाने नामनिर्देशित केलेल्या अधिकाऱ्यांना login credential महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र (MRSAC) उपलब्ध करुन देतील.

ii. युनिक पायाभूत सुविधा पोर्टलद्वारे login credentials प्राप्त करण्यासाठी प्रशासकीय विभागांनी / स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी आपल्या नोडल अधिकाऱ्यांमार्फत पोर्टल हाताळणाऱ्या अधिकाऱ्यांची यादी महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र (MRSAC) यांना पाठवावी. ज्या विभागांनी यापूर्वीच त्यांच्याकडील सुविधांचे Geo tagging केले असेल, त्या विभागांनी API integration द्वारे माहिती MRSAC ला उपलब्ध करुन द्यावी.

iii. पायाभूत सुविधा पोर्टलवर login केल्यानंतर नवीन सुविधेची नोंद करताना त्या सुविधेचे भौगोलिक स्थान, मालमत्तेचा प्रकार, अंदाजे खर्च, सुविधा तयार करण्याकरीता अंदाजित कालावधी व अंमलबजावणी यंत्रणेच्या माहितीसह करावयाची आहे. अशी नोंद करतेवेळी त्या भौगोलिक क्षेत्रात सुविधेच्या प्रकारानुसार व निकषानुसार सदर सुविधा आधीच उपलब्ध असल्यास पोर्टलद्वारे वापरकर्त्याच्या निदर्शनास आणले जाईल. अशा परिस्थितीत देखील नवीन सुविधा निर्माण करावयाची असल्यास संबंधित अधिकाऱ्यांना त्याबाबत योग्य ते समर्थन द्यावे लागेल.

iv. राज्यातील प्रत्येक पायाभूत सुविधेसाठी महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र (MRSAC) यांनी तयार केलेल्या युनिक पायाभूत सुविधा पोर्टलद्वारे अक्षर व अंकानी युक्त (alphanumeric) असा किमान १३-अक्षरी आयडी खालीलप्रमाणे तयार करण्यात येईल.

State Code	Sanction Year	Scheme	District	Asset Type	Sequence No.
One letter code representing state code	Two Digit code of Sanction Year	Four Letter Code for Scheme/ Programme abbreviation	Three letter District LGD code	Two letter asset type abbreviation	Sequential Sr.No.
S-YY-SSSS-DDD-AA-N M25MMGS490RD1					

v. सुविधेचा आयडी हा युनिक पायाभूत सुविधा पोर्टलद्वारे वेब-आधारित स्वयंनिर्मित (Auto Generated) असेल. सुविधेचा आयडी तयार करताना तो अक्षांश व रेखांश ने Geo tagged असेल.

vi. प्रत्येक सार्वजनिक पायाभूत सुविधेच्या प्रशासकीय मंजूरीच्या आदेशामध्ये पायाभूत सुविधेचा आयडी नमूद करणे अनिवार्य आहे. प्रकल्पाला प्रशासकीय मान्यता मिळाल्यानंतर पायाभूत सुविधा आयडी हा प्राथमिक संदर्भ क्रमांक म्हणून वापरात येईल. भविष्यातील सर्व संदर्भ, पत्रव्यवहार, अहवाल व डॅशबोर्डवर शोधण्यासाठी तसेच सुसूत्रता राखण्यासाठी पायाभूत सुविधा आयडीचा वापर करता येईल.

vii. पायाभूत सुविधा निर्मितीच्या विविध टप्प्यांवर-प्रशासकीय मंजूरी, कार्यादेश, तांत्रिक मान्यता, निधी वितरण व पूर्णत्व प्रमाणपत्र बाबतचा तपशील संबंधित अधिकारी वेळोवेळी पोर्टलवर अद्ययावत करतील.

viii. सुविधेचे देयक अदा करताना पायाभूत सुविधा आयडी असणे अनिवार्य आहे. प्रशासकीय मंजूरी आदेशामध्ये पायाभूत आयडी नमूद केलेला नसल्यास देयक अदा करण्यात येणार नाही. याकरीता पायाभूत सुविधा पोर्टल अर्थसंकल्पीय अंदाज, वाटप आणि सनियंत्रण प्रणालीशी (BEAMS) जोडण्यात येईल.

ix. सुविधेला आयडी प्राप्त झाल्यानंतर प्रशासकीय मान्यता न मिळाल्यास किंवा इतर काही कारणास्तव सुविधा निर्माण होणे शक्य नसल्यास त्याबाबतची कारणे नमूद करुन पोर्टलवरुन सदर आयडी रद्द करावा.

५. **लिगसी डेटा (Legacy Data)-**

युनिक पायाभूत सुविधा पोर्टलवर सद्यस्थितीत कार्यन्वित असलेल्या व गेल्या पाच वर्षांमध्ये (२०२०- २०२५) निर्माण झालेल्या सर्व पायाभूत सुविधांच्या नोंदी मार्च, २०२६ पर्यंत पूर्ण कराव्यात. सदर नोंदीचा आढावा घेण्यासाठी जिल्हाधिकारी यांनी त्यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती नेमावी व दरमहा आढावा घ्यावा.

६. **संनियंत्रण व्यवस्था-**

सुविधेच्या प्रशासकीय मान्यता, तांत्रिक मान्यता तसेच देयकांच्या प्रदानासाठी युनिक पायाभूत सुविधा आयडी अनिवार्य असेल. पायाभूत सुविधा आयडी पोर्टलवर पायाभूत सुविधेच्या संपूर्ण कार्यकालामध्ये, मंजुरीपासून अंमलबजावणी आणि देखभालीपर्यंतचा तपशील ट्रॅक केला जाईल. जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीस तसेच वापरकर्ता विभागास सदर तपशील कोणत्याही वेळी ट्रॅक करता येईल. प्रशासकीय मान्यता न मिळाल्याच्या किंवा अन्य कारणांसाठी पायाभूत सुविधा आयडी रद्द करण्याची प्रकरणे संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्या समितीसमोर सादर करुन आयडी रद्द करण्याबाबतचा निर्णय घ्यावा.

७. **पायाभूत सुविधा आयडीसाठी शुल्क आकारणी व मनुष्यबळ -**

उपरोक्त पोर्टलसाठी आवश्यक मनुष्यबळ महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र (MRSAC) यांनी उपलब्ध करुन घ्यावे. महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र (MRSAC) यांना पोर्टलची सुविधा उपलब्ध करण्यासाठी प्रति सुविधा आयडीसाठी रुपये १००/- इतके शुल्क आकारता येईल. त्यासाठी त्यांनी कोणत्याही राष्ट्रीयीकृत बँकेमध्ये स्वतंत्र खाते उघडावे. या खात्यात जमा झालेल्या शुल्काच्या वापराबाबत नियोजन विभागामार्फत स्वतंत्रपणे मार्गदर्शक सूचना देण्यात येतील. सदर शुल्कामध्ये वेळोवेळी सुधारणा करण्याचे अधिकार महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र (MRSAC) यांना असतील.

८. **माहितीचे प्रसारण व प्रशिक्षण-**

महाराष्ट्र सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्राने युनिक पायाभूत सुविधा पोर्टल वापरण्यासाठी लागणारी वापरकर्ता माहितीपुस्तिका (User Manual) तयार करावी व

प्रशासकीय विभागांनी नामनिर्देशित केलेल्या अधिकाऱ्यांना पोर्टल हाताळण्यासाठी प्रशिक्षण देण्याची व्यवस्था करावी.

९. प्रस्तुत शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२५०६०९१८१७४७५४१६ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

Digitally signed by DEVARA RAJAGOPAL
DN: c=IN, o=Personal, title=3456, 2.5.4.20=289c22071cb588fd531df022c29ec89276ede6f8aa500df11ff3b1b80b6962cd, postalCode=411014, st=Maharashtra, serialNumber=742368efbe36a0eb883c9937836383a8be11eb15decb8029209db2953176e175, cn=DEVARA RAJAGOPAL
Date: 2025.06.09 18:19:00 +05'30'

(डॉ. राजगोपाल देवरा)
अपर मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई,
२. मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
३. मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
४. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद / विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
५. मा. उप सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
६. मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
७. सर्व सन्माननीय सदस्य, विधानपरिषद / विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
८. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई,
९. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
१०. मा. उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
११. मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
१२. सर्व मा. मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
१३. अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग,
१४. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानपरिषद), विधानभवन, मुंबई,
१५. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानसभा), विधानभवन, मुंबई,
१६. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
१७. सर्व विभागीय आयुक्त/जिल्हाधिकारी/मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
१८. सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त,
१९. आयुक्त, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई,
२०. महालेखापाल, महाराष्ट्र - १/२ (लेखा परीक्षा), मुंबई/नागपुर,
२१. महालेखापाल, महाराष्ट्र - १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपुर,
२२. संचालक, संचालनालय, लेखा व कोषागारे, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
२३. संचालक, महाराष्ट्र सुदूर संवेदन व उपयोजन केंद्र, नागपूर,
२४. सर्व जिल्हा कोषागारे अधिकारी,
२५. सर्व जिल्हा नियोजन अधिकारी,
२६. सर्व सह सचिव/उप सचिव/अवर सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
२७. निवडनस्ती, कार्यासन-१४१२, नियोजन विभाग.